NEWS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

CLASS : 10th (Secondary) **Code No. 3508**

Series : Sec. M/2018

रोल नं० | | | | | | | | | | |

SET : C

संस्कृत

(Academic/Open)

(Only for Fresh/Re-appear Candidates)

शेमुषी (नई पुस्तक)

समय : 3 घण्टे] *[पूर्णांक : 80*

- कृपया जाँच कर लें कि इस प्रश्न-पत्र में मुद्रित प्रश्न **16** हैं।
- प्रश्न-पत्र में दाहिने हाथ की ओर दिये गये **कोड नम्बर** तथा **सेट** को छात्र उत्तर-पुस्तिका के मुख्य-पृष्ठ पर लिखें।
- कृपया प्रश्न का उत्तर लिखना शुरू करने से पहले, प्रश्न का क्रमांक अवश्य लिखें।
- उत्तर-पुस्तिका के बीच में खाली पन्ना/पन्ने न छोड़ें।
- उत्तर-पुस्तिका के अतिरिक्त कोई अन्य शीट नहीं मिलेगी। अतः आवश्यकतानुसार ही लिखें और लिखा उत्तर न काटें।
- परीक्षार्थी अपना रोल नं० प्रश्न-पत्र पर अवश्य लिखें।
- कृपया प्रश्नों का उत्तर देने से पूर्व यह सुनिश्चित कर लें कि प्रश्न-पत्र पूर्ण व सही है, **परीक्षा के उपरान्त इस सम्बन्ध में कोई भी दावा स्वीकार नहीं किया जायेगा।**

निर्देश :—

(i) प्रत्येकं खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि।

(ii) प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया।

(iii) श्रेष्ठाङ्कान् प्राप्तये सुवाच्यलेखोऽपेक्ष्यते।

खण्डः 'क'
(अपठित–अवबोधनम्)

1. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा अधस्तानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतपूर्णवाक्येन लिखत – $4 \times 2 = 8$

जीवने धनस्य अत्यधिकं महत्त्वम् अस्ति। धनेन जीवननिर्वाहः सुखेन भवति। धनं विना वयं भोजनं अपि प्राप्तुम् न शक्नुमः। परं यदि वयं अनुचितसाधनानां प्रयोगं धनप्राप्त्यर्थं कुर्मः तर्हि तेन धनेन केवलं दुःखमेव भवति।

प्रश्नाः –

(क) जीवने कस्य अत्यधिकं वर्तते ?

(ख) धनेन जीवननिर्वाहः केन प्रकारेण भवति ?

(ग) धनं विना वयं किं प्राप्तुम् न शक्नुमः ?

(घ) अनुचितसाधनानां प्रयोगेन प्राप्तेन धनेन किं भवति ?

NEW INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

खण्डः 'ख'
(रचनात्मकं कार्यम्)

2. (क) दिल्लीवासिनी सुजाता चेन्नईनगरे वसतिम् स्वसखीं पर्यावरणविषये निजविद्यालये जातायाः गोष्ठ्याः विषये पत्रम् लिखति। मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा पत्रं पूरयन्तु –

$4 \times 1 = 4$

प्रियसखि, दिव्ये,

नमो नमः।

ह्यः अस्माकं विद्यालये (i) .... एका गोष्ठी अभवत्। तत्र (ii) .... वर्धमानं प्रदूषणं दृष्ट्वा पर्यावरणस्य (iii) .... उपायानां चर्चा अभवत्। विचारसारः आसीत् यत् (iv) .... बहिः अवकरः न क्षेपणीयः।

पितरौ वन्दनीयौ।

भवत्याः सखी

सुजाता

मञ्जूषा

रक्षणाय, महानगरेषु, गृहात्, पर्यावरण-विषये।

(ख) निर्दिष्टं चित्रं दृष्ट्वा प्रदत्तवाक्यानि पठित्वा च मञ्जूषाप्रदत्तैः उचितपदैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा लिखत – 4 × 1 = 4

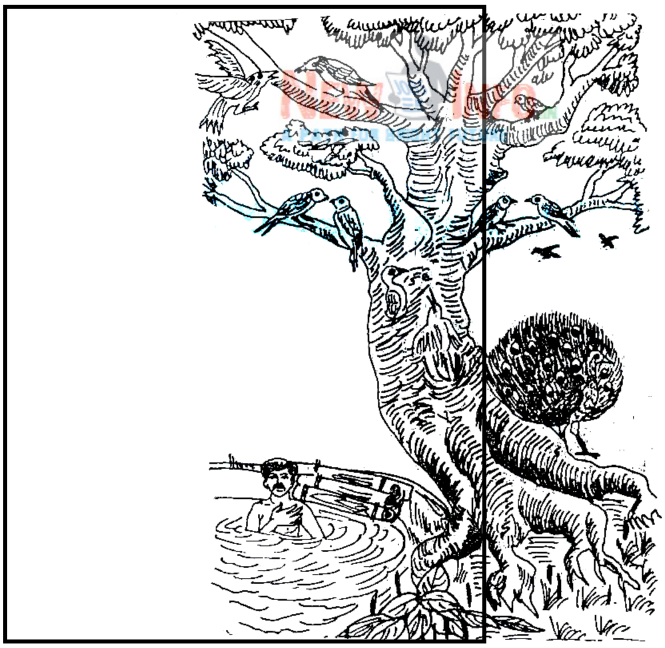

प्रश्नाः –

(i) चित्रे एकः .... वृक्षः अस्ति।

(ii) वृक्षे पक्षिणः .... सन्ति।

(iii) तडागस्य समीपे एक वृक्षः ....।

(iv) जलमध्ये .... नरः स्नानं करोति।

मञ्जूषा

अस्ति, उपविष्टाः, एकः, विशालः।

खण्डः 'ग'

(पठित–अवबोधनम्)

3. अधोनिर्दिष्टगद्यांशस्य हिन्दीभाषायां सरलार्थः लेखनीयः – 1 × 4 = 4

ततस्तया वृद्धदासी साभिप्रायमालोकिता। तस्य हस्तात् प्रस्थमात्रं धान्यमादाय स्वगृहस्य चत्वरे तं प्रक्षालितपादम् उपावेशयत्।

NEW INFO.IN A PATH FOR FUTURE

अथवा

स च राजानमुवाच – मया केनापि कारणेन क्रोधाविष्टेन राजैव हन्तव्यः आसीत् किन्तु मद्विचारस्य प्रकाशनाद् राजपुरुषाः मां भृशमताडयन् बन्दीकृतवन्तश्च।

4. अधोनिर्दिष्टश्लोकस्य हिन्दीभाषायां सरलार्थः लेखितव्यः – 1 × 4 = 4

वयोबलशरीराणि देशकालाशनानि च।

समीक्ष्य कुर्याद् व्यायाममन्यथा रोगमाप्नुयात्।।

अथवा

विचित्रे खलु संसारे नास्ति किञ्चिन्निरर्थकम्।

अश्वश्चेद् धावने वीरः भारस्य वहने खरः।।

5. अधः प्रदत्तासुसूक्तिषु ***द्वयोः*** भावार्थः स्पष्टयितव्यः – $2 \times 2 = 4$

(क) करणीयं बहिरन्तर्जगति तु बहु शुद्धीकरणम्।

(ख) युष्मद्दर्शनात् कुशलमिव।

(ग) प्रीताभ्यः प्रकृतिभ्यः प्रतिप्रियमिच्छन्ति राजानः।

(घ) एक एव खगो मानी वने वसति चातकः।

6. अधः प्रदत्तं गद्यांशं पठित्वा निर्दिष्ट-प्रश्नोत्तराणि संस्कृतेन लिखत – $3 \times 1 = 3$

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

कश्चन निर्धनो जनः भूरि परिश्रम्य किंचित् वित्तमुपार्जितवान्। तेन स्वपुत्रं एकस्मिन् महाविद्यालये प्रवेशं दापयितुं सफलो जातः। तत्तनयः तत्रैव छात्रावासे निवसन् अध्ययने संलग्नः समभूत्। एकदा सः पिता तनूजस्य रुग्णतामाकर्ण्य व्याकुलो जातः पुत्रं द्रष्टुम् च प्रस्थितः। परं बसयानं विहाय पदातिरेव प्राचलत् ?

प्रश्नाः –

(क) निर्धनः जनः कथं वित्तम् उपार्जितवान् ?

(ख) निर्धनस्य पुत्रः कुत्र निवसन् अध्ययने संलग्नः अभूत् ?

(ग) निर्धनः स्वपुत्रं द्रष्टुं कथं प्राचलत् ?

7. अधोलिखितं श्लोकं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नयोः उत्तरे संस्कृतेन लेखितव्ये –

2 × 1 = 2

प्रायो दरिद्रशिशवः परमन्दिराणां

द्वारेषु दत्तकर पल्लवलीनदेहाः।

लज्जानिगूढ़वचसो बत भोक्तुकामा

भोक्तारमर्धनयनेन विलोकयन्ति।

प्रश्नाः –

(क) दरिद्रशिशवः प्रायः कुत्र दृश्यन्ते ?

(ख) दरिद्रशिशवः भोक्तारं कथं विलोकयन्ति ?

NEW JOBS INFO.IN A ... FOR BRIGHT FUTURE

8. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत – 3 × 1 = 3

(क) एतादृशी भयावह घटना गढ़वालक्षेत्रे घटिता।

(ख) राजा मुनिं प्रश्नत्रयमपृच्छत्।

(ग) राजा शस्त्राहतस्य सहायतां अकरोत्।

9. प्रश्नपत्रे लिखितान् श्लोकान् विहाय 'शेमुषी भाग-2' स्वपाठ्य- पुस्तकात् ***एकं*** श्लोकं संस्कृतभाषायां लिखत। 1 × 4 = 4

खण्डः 'घ'

(अनुप्रयुक्त–व्याकरणम्)

10. (क) अयादिसन्धेः ***अथवा*** व्यञ्जनसन्धेः परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 1 × 2 = 2

(ख) द्वन्द्वसमासस्य ***अथवा*** द्विगुसमासस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 1 × 2 = 2

(ग) सम्प्रदानकारकस्य ***अथवा*** अपादानकारकस्य परिभाषां सोदाहरणं हिन्दीभाषायां लिखत। 1 × 2 = 2

11. अधोलिखितानाम् अव्ययपदानां सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत –

3 × 1 = 3

(क) .... हरितिमा तत्र शुचि पर्यावरणम्। (एव / यत्र)

(ख) .... समयस्य सदुपयोगः करणीयः। (सदा / कदा)

(ग) भूकम्पित-समये .... गमनमेव उचितं भवति। (अन्तः / बहिः)

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

12. प्रदत्तोपपदविभक्ति-वाक्येषु उचितविभक्तिप्रयोगं कुरुत –

4 × 1 = 4

(क) .... पत्राणि पतन्ति। (वृक्षस्य / वृक्षात्)

(ख) .... उभयतः वृक्षाः सन्ति। (मार्गम् / मार्गस्य)

(ग) सः .... स्पृहयति। (धनाय / धनम्)

(घ) माता .... स्निह्यति। (पुत्राय / पुत्रे)

13. यथानिर्दिष्टं शब्दरूपाणि लिखत – $4 \times 1 = 4$

(क) 'बालकः' शब्दस्य षष्ठी-एकवचने।

(ख) 'साधुः' शब्दस्य तृतीया-बहुवचने।

(ग) 'पितृ' शब्दस्य सप्तमी-द्विवचने।

(घ) 'युष्मद्' शब्दस्य चतुर्थी-बहुवचने।

14. यथानिर्दिष्टं धातुरूपाणि लिखत – $4 \times 1 = 4$

(क) 'लभ्' धातु, लट्लकारस्य, प्र० पु०, एकवचने।

(ख) 'चुर्' धातु, लोट्लकारस्य, उ० पु०, बहुवचने।

(ग) 'कथ्' धातु, लृट्लकारस्य, म० पु०, एकवचने।

NEWS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(घ) 'अस्' धातु, लङ्लकारस्य, प्र० पु०, बहुवचने।

15. अधोलिखितेभ्यः क्रियापदेभ्यः उपसर्गान् पृथक् कृत्वा लिखत –

$3 \times 1 = 3$

(क) विहसति।

(ख) परित्यागः।

(ग) अवनतिः।

खण्डः 'ङ'

(बहुविकल्पीय प्रश्नाः)

16. अधोनिर्दिष्टेषु प्रश्नेषु प्रदत्त वैकल्पिकेषुचतुर्षु उत्तरेषु ***एकं*** शुद्धम् उत्तरं लिखत – 16 × 1 = 16

(क) 'भो + अनम्' अत्र किं सन्धियुक्तपदम् ?

(i) भोअनम्

(ii) भोऽनम्

(iii) भवनम्

(iv) भावनम्

(ख) 'नयनम्' इति पदे कः सन्धिविच्छेदः ?

(i) ने + अनम्

(ii) न + यनम्

(iii) नय + नम्

(iv) नै + अनम्

(ग) 'आत्मरक्षायै' इति पदे कः समासः ?

(i) तत्पुरूषः

(ii) द्विगुः

(iii) बहुव्रीहिः

(iv) द्वन्द्वः

(घ) 'अहर्निशम्' इति पदस्य किं विग्रहः ?

(i) अहनि निशा

(ii) अह निशम्

(iii) अहः च निशा च

(iv) अहनि अहनि

(ङ) 'अनादरः' इति पदस्य विलोमपदम् किम् ?

(i) समादरः

(ii) आदरः

(iii) आनदरः

(iv) आनादरः

(च) 'सम्पत्तौ' इति पदस्य विलोमशब्दः किम् ?

(i) विपदा

(ii) विपत्तौ

(iii) विपति

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(iv) विपदी

(छ) 'नृपः' इति पदस्य पर्यायपदम् किम् ?

(i) त्रिपः

(ii) निरपः

(iii) नरपः

(iv) राजा

(ज) 'बालकः' इति पदस्य पर्यायपदम् किम् ?

(i) बालिका

(ii) युवा

(iii) प्रौढ़ः

(iv) बालः

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(झ) 'दातव्यः' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) तव्यत्

(ii) क्त

(iii) अनीयर्

(iv) ल्यप्

(ञ) 'दिकः' इति पदे कः प्रत्ययः ?

(i) मतुप्

(ii) ठक्

(iii) टाप्

(iv) त्व

(ट) 'त्रयस्त्रिंशत्' इति पदे का संख्या ?

(i) 43

(ii) 53

(iii) 33

(iv) 63

(ठ) '20' इति अंके किं संख्यावाचीपदम् ?

NEW JOBS INFO.IN A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(i) त्रिंशत्

(ii) विंशतिः

(iii) विंशत्

(iv) विशतीः

(ड) 'उदात्तरम्यः समुदाचारः' अत्र किं विशेषणपदम् ?

(i) उदात्त

(ii) रम्यः

(iii) उदात्तरम्यः

(iv) समुदाचारः

(ढ) 'कुमारयोः कुशलवयोः' अनयोः पदयोः किं विशेष्यपदम् ?

(i) कुश (ii) लवयोः

(iii) कुमारयोः (iv) कुशलवयोः

(ण) घटिकां दृष्ट्वा समयेन रिक्तस्थानं संस्कृतपदेन पूरयत –

(i) अहं सायं .... वादने उद्याने क्रीडामि।

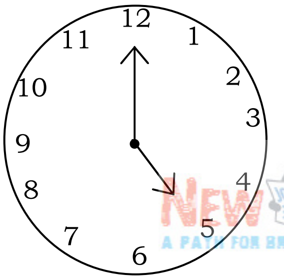

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE

(ii) लता .... वादने विद्यालयं गच्छति।

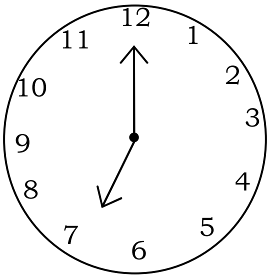

NEW JOBS INFO.IN
A PATH FOR BRIGHT FUTURE